

С. А. Вискушенко, О. В. Мосієнко, Ю. М. Нідзельська
Житомирський державний університет імені Івана Франка

ДО ПИТАННЯ ПРО ЗАГАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ КОНЦЕПТУ ІММІГРАЦІЯ В СУЧАСНІЙ АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ

У лінгвістиці надзвичайно важливими є категорії концептуальної та мовної картин світу. МКС розуміють як такий спосіб відображення дійсності у свідомості людини, який полягає у сприйнятті цієї дійсності крізь призму мовних і культурно-національних характеристик, які є притаманними певній мовній спільноті. Відтак, відомою у сучасному мовознавстві є думка О. Кубрякової, яка вважає, що саме МКС є проекцією концептуальної системи людської свідомості, до якої, ймовірно, входять певні вроджені концепти, концепти, що склалися підчас предметно-пізнавальної діяльності людини. Як неодноразово підкреслено у лінгвістичних дослідженнях, МКС перебуває у синонімічних відносинах з “ментальним світом”, “внутрішньою репрезентацією”, “ментальною моделлю”. Вивченням картин світу займалися багато вчених різних галузей, зокрема такі: А. Белова, О. Корнілов, О. Кубрякова, Д. Лихачов та інші. Таким чином, концепт сьогодні вважають одним із найважливіших термінів у сучасному мовознавстві. Наразі, як відомо, єдиного розуміння цієї ментально-лінгвальної структури немає, але натомість існує традиційний розгляд концептів через призму трьох шарів, поняттєвого, образного та ціннісного, згідно із поглядами В. Карасика та С. Воркачева відповідно.

Відомо, що імміграцію часто вважають важливим мовним та культурним феноменом водночас. Таке явище, яке існувало, існує та, ймовірно, буде існувати в майбутньому, викликає неоднозначне ставлення, адже завдяки міграційним процесам зростає кількість міжмовних та міжкультурних контактів, спостерігаємо за взаємозбагаченням народів, і інтелектуальним, і освітнім. З іншого боку, міграція може спровокувати виникнення або загострення конфліктів між різними етнічними групами, отже, може виникнути нетерпимість, з'явитися різні форми дискримінації.

Перш за все, варто розглянути поняттєву складову досліджуваного нами концепту. Отже, *immigration* визначено у словнику так: *travel into a country for the purpose of permanent residence there*. Додаткового пояснення потребує приклад, який представлений у цьому самому джерелі: ... *when there has been constant talk of immigration and its myriad challenges...* (Bob Greene) [5]. У такому контексті ми можемо спостерігати паралельне вживання поряд з імміграцією ще і низку викликів, які з нею пов'язані, таким чином, зі свого боку, можемо припустити, що виклики будуть складними та неоднозначними.

В англійській мові також часто використовують словосполучення *illegal immigration* та *legal immigration*, вказуючи на легальний або нелегальний процес, а також вживаними вважають *immigration reform*, *immigration policy*, *immigration law*, *immigrational history*, зокрема у цих зразках імміграцію використано в означальній функції. У мовному матеріалі було представлено образне використання аналізованої сутності, наприклад: ... *especially when the subject is as contentious as immigration*. (James Hannan) [5], а саме образне порівняння, яке вводиться сполучниками *as ... as*, яке втілює значення суперечливості.

З іншого боку, увагу привертає приклад: "*There is only a passing comment on Chinese and Japanese immigration in the late nineteenth and early twentieth centuries, plus a short section on the truly global wave of immigrants that swept into America after the Second World War*" (Nicholas Guyatt) [5], іменник імміграція використано поряд з прикметниками, які позначають етнічність. До того ж, використано метафору для кращого пізнання досліджуваного концепту, а саме *хвиля іммігрантів*, яка також наділена характеристикою глобальності. У цьому контексті варто вказати, що у дослідженні Н. Кириченко саме метафору хвилі міграції розглядає як *природоцентричну*.

Варто проаналізувати інший приклад, а саме: *The Middle Ages is the story of successive migrations and immigrations* (Janet L. Nelson) [5]. у такому прикладі варто пояснити, що відбувається концептуалізація абстрактної сутності через іншу абстрактну сутність, частковий повтор, а також характеристика послідовності. Існує думка, що перше відоме використання *immigration* було зафіксовано в 1625 році.

Варто розглянути значення *immigrant*, тобто 1) a person who comes to a country to take up permanent residence; 2) a plant or animal that becomes established in an area where it was previously unknown. З іншого боку, *emigrant* пояснено таким чином: *one who emigrates*; наприклад, *a migrant plant or animal*. Розглянемо прикметник *emigrant*, а саме: *departing or having departed from a country to settle elsewhere* [2; 5]. У словнику Cambridge Dictionary було репрезентовано приклади, в яких використано *immigration*, які варто проаналізувати, наприклад: *The prime minister has adopted an inflexible position on immigration* [2]. Використання словосполучення *an inflexible position*, що можливо перекласти як жорстка позиція, свідчить про складність питання, що пов'язане з імміграцією. З іншого боку, нашої уваги потребує приклад:

A new immigration law means the US will be dusting off the welcome mat for famous people who want to live in the country [2]. Таким чином, приклад досить образно виражає значення нового імміграційного закону, у цьому випадку з позитивним значенням, тобто бути готовим

гостинно прийняти відомих людей. Варто зазначити, що наступний мовний контекст можна пояснити так, якщо певні обставини допоможуть людям простіше пройти процеси імміграції, тоді можливим видається припущення, що загалом імміграція є складною, наприклад: ... *so that passengers can pass more smoothly through immigration* [2]. Значення зі знаком плюс ми можемо спостерігати у прикладі: *Travel and emigration have broadened the mind and brought unparalleled opportunities to countless families* [2]. На нашу думку, приклад є перебільшенням, що виражається за допомогою словосполучень *unparalleled opportunities, countless families*. Варто розглянути споріднене слово, міграція, яким чином його пояснено у словнику, *migration* тлумачать так: *the process of animals travelling to a different place, usually when the season changes*, наприклад: *Scientists track bird populations and migration patterns* [2]. З іншого боку, в енциклопедії *Brinannica immigration* пояснено таким чином [4]: *process through which individuals become permanent residents or citizens of another country*. Також у цьому джерелі зазначено, що історично, процес імміграції вважався значною соціальною, економічною та культурною користю для країн. На нашу думку, така інформація може дещо суперечити експлікації та імплікації прикладів, які було знайдено в матеріалі дослідження. Отже, продовжуючи розглядати це визначення англійською мовою “*. The immigration experience is long and varied and has in many cases resulted in the development of multicultural societies*” ми можемо погодитися, що багато країн характеризуються широкою різноманітністю культур та етнічностей, існування яких пов’язують з попередніми періодами імміграції [4].

У науковій роботі Кириченко Н. були використані такі колокації зі словом міграція: *the immigration mess, uncontrolled hostile immigration, fear about immigration, to start a war on illegal immigration* [1], перераховані словосполучення мають негативне значення. Розглянемо метафоричне вживання, *Uncontrolled immigration is economic suicide* [Цит. за 1]. У прикладі представлено концептуалізацію абстрактного через абстрактне, самовбивство використано із означенням економічне, імпліковано негативне значення.

Про велику кількість мігрантів, про значні масштаби міграцій загалом міститься інформація в прикладах: ... *a swarm of people coming across the Mediterranean; ... large-scale waves of poor immigrants are devastating our country's coffers* [Цит. за 1]. Крім того, в останньому прикладі образність виражено через метафоричну діяльність, тобто спустошення скринь, іншими словами завдають шкоди фінансовому становищу країни.

На нашу думку, враховуючи часте вживання метафори *flood of immigrants*, можна припустити, що її образний смисл дещо зникає.

Кириченко Н. у своїй науковій розвідці вказує, що під час дослідження було зроблено такі висновки, що більшість людей пізнають сутність імміграція за допомогою концептуальних метафор. Вчена також наголошує, з чим ми абсолютно погоджуємося, що імміграцію можна порівнювати із великою кількістю речей. У своїй праці вона презентує три основні метафоричні моделі, а саме: антропоморфічну, природоцентричну, артефактну, які, у свою чергу, здатні підтвердити, що усі порівняння спонукають домінуючі негативні почуття [1].

У перекладі з іврити *aliyot* в англійській мові означає “to go up”, що у буквальному смислі означає підійматися вгору. Таке позначення імміграції до Ізраїлю має два основних компоненти значення, а саме: 1. *The honor of being called up to the bimah to recite the blessings before and after the Torah reading*; перше значення вважаємо типовим для релігійної сфери спілкування, до речі під час єврейської церемонії Bar Mitzvah сходження задля читання благословень здійснюють члени родини або друзі; 2. *The act of immigrating to Israel*. Другий компонент значення є актуальним для нашого дослідження. Необхідно зазначити, що в англійській мові ця номінація, як правило, вживається з дієсловом “make”, тобто *to make Aliyah*. Розглянемо приклад: “*Did Lisa and her husband make Aliyah? I heard they wanted to live in Tel Aviv*” [3 : 5]. Варто зазначити, що у дослідженні варто пояснити слово *diaspora*, яке безпосередньо пов’язане із сутністю імміграція. Відтак, *diaspora* походить від грецького слова зі значенням “dispersion”, тобто розсіювання [3 : 35]. Цей самий термін можна використовувати для позначення єврейських спільнот, їх жителів, які живуть поза межами держави Ізраїль.

Отже, варто зазначити, що у роботі ми спостерігали в основному реалізацію негативного образного потенціалу міграційних процесів. Перспективою майбутніх наукових пошуків вважаємо подальший аналіз концепту ІММІГРАЦІЯ, його ціннісного та образного аспекту.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Кириченко Н. Р. Linguistic Manifestation of the Concept of Immigration in the English and American Press / Лингвистическая манифестация концепта иммиграция в английской и американской прессе / Н. Р. Кириченко URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/linguistic-manifestation-of-the-concept-of-immigration-in-the-english-and-american-press> (дата звернення: 10.04.2021).
2. Cambridge Dictionary URL: <https://dictionary.cambridge.org/ru/> (дата звернення: 16.04.2021).
3. Dictionary of Jewish Words. Updated and Expanded / [ed. by J. Eisenberg and E. Scolnic]. – Philadelphia: The Jewish Publication Society, 2006. – 210 p.

4. *Encyclopaedia Britannica* URL: <https://www.britannica.com/> (дата звернення: 17.04.2021).

5. *Merriam-Webster Dictionary* URL: <https://www.merriam-webster.com/> (дата звернення: 16.04.2021).

Д. К. Воєвідко, В. Д. Бялик
Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

ФУНКЦІЇ ТЕРМІНА

Питання функціональних особливостей термінів не вирішено в сучасному термінознавстві й донині, що зумовлено різницею поглядів науковців на сутність терміна як одиниці спеціального знання. Так, наприклад, С. Г. Гриньов, поряд із номінативною та дефінітивною функцією термінологічних одиниць, виокремлює також діагностичну, комунікативну, інформативну, прагматичну [1: 55–56]. Визначені функції пов'язані з процесами отримання, перероблення, збереження та трансляції спеціального знання.

На думку А. В. Лємова, терміни виконують сигніфікативну, ідентифікативну, дистинктивну, дефінітивну, комунікативну, когнітивну, прагматичну функції [3: 138–139]. В. М. Лейчик виокремлює такі функції терміна: комунікативне, що дозволяє йому слугувати засобом передавання знань, інформаційну, евристичну, тобто функцію відкриття нового знання, дидактичну, когнітивну [2: 17].

Особливий інтерес викликає когнітивна функція термінів, що не зводиться ані до номінативної, ані до сигніфікативної функцій. Вказана функція визначає та віддзеркалює результат процесу пізнання людиною сутності певного спеціального поняття, явища професійної сфери тощо, яке спочатку може бути «не просто мисленнєвим образом, але й проявом чуттєвого пізнання (на цьому факті базується можливість створення термінів-метафор і метонімії) [4: 71]. Когнітивну та комунікативну вважаємо основними функціями термінів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Гринев С. В. Исторический систематизированный словарь терминов терминоведения. М. : Изд-во МПУ, 1998. 144 с.
2. Лейчик В. М. Терминоведение : предмет, методы, структуры. М. : Либроком, 2012. 264 с.